

Innspill fra Forbrukerrådet: Sentrale interessekonflikter i energipolitikken

Energiolitikken må ha et sterkt forbrukerperspektiv

- Norsk energipolitikk må styres med mål om å verne om forbrukernes interesser.

Vannkraften har sikret norske forbrukere fornybar, stabil og rimelig strøm i mange tiår. Strøm som energikilde har derfor vært et lavinteresseprodukt for forbrukerne. Den nødvendige europeiske omstillingen til fornybar energi vil trolig endre dette bildet.

Fordi det europeiske energimarkedet stadig kobles tettere på det norske, vil omstillingen slå inn i og påvirke norske forbrukerpriser på strøm. Når fossil energi i Europa ilegges høye CO₂-priser for å drive prisnivået opp, vil dette påvirke prisen på norsk, fornybar vannkraft. Det fremstår urimelig sett med forbrukerøyne.

Norske forbrukere har et høyt forbruk av strøm fordi det har vært den foretrukne og anbefalte oppvarmingskilden i lang tid. Det er krevende å se for seg at forbrukerne kan bli med på store skift oppover i strømprisen uten vesentlige offentlige tiltak, slik som blant annet dagens strømstøtteordning eller andre mer omfordelende tiltak.

Det må være samsvar mellom ambisjonene for elektrifisering og tilgang på kraft

- Energiolitikken må sikre at Norge ikke får et kraft- og effektunderskudd.

Norge har vært en stabil kraftøy med høy produksjon og lave priser på strøm. Med høye ambisjoner om elektrifisering og manglende investeringer i produksjon, vil det norske kraftoverskuddet gradvis forsvinne. Forventet vekst i strømforbruk er i størst grad knyttet til kraftkrevende industri.

Et strukturelt kraftunderskudd og effektunderskudd vil påvirke prisen på strøm til forbrukerne. Priskrisen vinteren 2021-2022 har vist faren for fremvekst av energifattigdom i Norge, der forbrukere ikke har hatt råd til å betale for tilstrekkelig oppvarming av boligen. Dette representerer et betydelig velferdstap for de som rammes.

Norske forbrukere er klare til å ta del i det grønne skiftet. Forbrukerrådets undersøkelser viser at forbrukerne ønsker å prise klimafiendtlige varer for å fremme bærekraftige alternativer. Varig høye priser på strøm som gir til dels betydelig velferdstap for utsatte forbrukere, må imidlertid kunne antas å påvirke vår felles vilje og evne til å delta i det grønne skiftet. For å sikre en rettferdig og sosialt akseptabel grønn omstilling, må det være samsvar mellom elektrifiseringen og tilgangen på kraft.

Forbrukere må settes i stand til å ta gode energivalg

- Forbrukerne må settes i stand til å ta gode energivalg basert på tilgjengelig informasjon.

Det må gjøres klart for norske forbrukere at de gitt dagens utvikling bør planlegge for høyere strømpriser i fremtiden enn hva de historisk har betalt.

Det er i dag stor usikkerhet knyttet til fremtidens markedspris på strøm. Store investeringer i vindkraft vil gi lave priser når det blåser, men begrenset lagringskapasitet og stort behov for kostbar balansekraft trekker i motsatt retning. Myndighetene må være åpne om dette og aktivt gjøre informasjon tilgjengelig for forbrukerne, slik at de kan tilpasse seg en ny energiverdag.

Forbrukerne må dyktiggjøres med informasjon og gis incentiver til energisparing både for å redusere egne utgifter og samfunnets totale energibehov.

Et nytt kraftmarked krever nye reguleringer

- Et nytt kraftmarked for forbrukerne krever et nytt regime for strømsalg.

Spotprisavtaler på strøm har vært rimeligst for norske forbrukere totalt og i antall enkeltår de siste 10 årene. Få forbrukere har hatt behov for fastprisavtaler. Økt innslag av væravhengig kraft vil gjøre strømprisen mer ustabil og uforutsigbar. Dette kan antas å gjøre fastprisavtaler til en mer relevant avtaleform for forbrukerne.

Dette representerer en utfordring for forbrukerne som følge av det svake sluttbrukermarkedet for strøm, der fire av ti forbrukere mener seg lurt når de har kjøpt strøm. Å være bundet til en i praksis nær uoppsigelig og dårlig fastprisavtale kan representere en forbrukerfelle sammenlignet med å ha en tilsvarende dårlig spotprisavtale uten bindingstid.

Et nytt kraftmarked krever derfor også bedre forbrukerbeskyttelse i sluttbrukermarkedet for strøm.